

Uygur Harfli
OĞUZ KAĞAN DESTANI
METİN-AKTARMA-NOTLAR-DİZİN-TIPKIBASIM

FERRUH AĞCA

Ankara / 2016

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

© Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 2016.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınlarının tamamının veya bir kısmının yayımcının yazılı izni olmadan herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır. Yayınların fikri sorumluluğu ve imlâ tercihi yazarlarına aittir. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınlarında yer alan başka kaynaklardan alınmış tablo, resim ve benzeri şeylerin yasal kullanım sorumluluğu yazarlarına aittir.

Ağca, Ferruh

Uygur Harfli Oğuz Kağan Destanı Metin-Aktarma-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım / Ferruh

Ağca

16 x 24 cm.

ISBN 978-975-456-139-5

1. Tarihsel Türk Dili 2. Destan 3. Oğuz Kağan Destanı

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI DİL ARAŞTIRMALARI 09

Genel Yayın Editörü

Prof. Dr. Dursun YILDIRIM

Teknik Editör

Doç. Dr. Bülent GÜL

İnceleyenler

Prof. Dr. Dursun YILDIRIM

Doç. Dr. Bülent GÜL

İletişim Adresi

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

Bahçelievler, 7. Cad. 17. Sok. Nu. 38, 06490 Ankara / TÜRKİYE

Tel: (00 90 312) 2133100 **Belgegeçer:** (00 90 312) 2134135

Genel ağ: <http://www.turkkulturu.org.tr>

e-posta: tkaedernegi@hotmail.com

Uygur Harfli Oğuz Kağan Destanı Metin-Aktarma-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım, Öncü Basımevi'nde 1000 adet basılmıştır. (Kazımkarabekir Cad. 85/2 İskitler/ANKARA Tel: 3843120)

Ankara/2016

Babama ...

Uygur Harfli

OĞUZ KAĞAN DESTANI

METİN-AKTARMA-NOTLAR-DİZİN-TIPKIBASIM

Sunuş

Değerli Okuyucular,

Enstitümüz elindeki imkânlar çerçevesinde bilimsel niteliği akademik çizgide yayınlar ile karşınıza çıkmaya, sizlere kültürümüzün, dilimizin ve tarihimizin önemli konularına ışık tutmaya çalışmaktadır. Türklerin tarih sahnesine çıkışının menkabevî tarih metinleri kültürümüzde kendilerine çok özel bir yere sahiptir. Onlar bilinmeyen tarihimiz, kültürümüz, köklerimiz ile bezenmiş, yüzyılları aşmış günümüze erişmiş toplumun varlığını açıklama bağlamında kendileri gibi olağanüstü değerlerde metinlerdir.

'Oguz Kağan Destanı' metinleri de yukarıda belirtilen çerçevedeki metinlerin en önemlilerinden biridir Bu destanın 'Uygur' alfabesi elyazması nushasını ilk kez W. Bang ile rahmetli hocamız Reşit Rahmeti Arat bilim dünyasına yayınlayıp kazandırmış, kültür hazinemize katmışlardır. Bu yayından sonra destanın bu nushası üzerine pek çok yazı yazılmış, metin üzerine yeni okumalar ve yorumlar yapılmıştır.

Sizlere takdim ettiğimiz bu yayın, destanın Uygur yazısı nushasının yeniden okunup yorumlanmış biçimidir. Ferruh Ağca, okuyucularımızın tanıdığı bir bilim adamıdır.

Burada bir kez daha W. Bang ve Reşit Rahmeti Arat hocalarımızı şükran ile yad ederken, bu önemli metni yeniden işleyip gündeme getiren ve kültür hayatımıza kazandıran Ferruh Ağca'yı kutluyoruz.

Saygılarımla,

*Prof. Dr. Dursun YILDIRIM
Enstitü Başkanı*

SÖZ BAŞI

Türk dilinin tarihsel dönemlerine ait metinler, Türk dili araştırmalarının temel kaynaklarındandır. Farklı çevrelere ait tarihsel metinler yardımıyla, Türk dilinin hem gelişim süreçleri tespit ve tayin edilebilmekte hem de modern zamana ait birçok dillik özellik kolaylıkla yorumlanabilmektedir. Bu çerçevede tarihsel Türk dili alanlarına ait metinlerin hem yayımı hem de dillik özellikleri bakımından değerlendirilişi, Türklük Bilimi araştırmalarının en önemli ayağını oluşturmaktadır.

Tarihsel Türk dili metinleri içerisinde, bazı metinler hem yayıldığı çevre, hem de muhtevaları ve yapıları itibarıyla diğer tarihsel metinlere göre biraz daha fazla önem arz etmektedir. Zira bu tür metinler sadece dil araştırmaları bakımından değil, aynı zamanda Türk kültür incelemeleri bakımından da eşsiz değere sahiptir. Türk edebiyatındaki tarihsel destanî metinler bu tür metinlerdendir. Milletlerin teşekkül süreçleri hakkındaki bilgilerin yanı sıra tarihleri, maddi ve manevi kültür kodları, dünya ve evren algısı gibi hususlar bakımından da eşsiz bir değere sahip olan destanlar, tarihsel dil, edebiyat ve kültür bilimi araştırmalarının vazgeçilmez kaynaklarından biridir. Uygur harfli Oğuz Kağan Destanı ise, Türk edebiyatındaki Oęuznameler içerisinde ayrıca öneme sahiptir. Nitekim bu destan metni, hem Uygur harfleriyle yazılmış olması, hem de diğer Oęuznamelerde görülmeyen mitolojik unsurları bünyesinde barındırması bakımından Türk destanları ve Oęuznamenin muhtelif yüzyıllara ait elyazma nushaları arasında kendine ayrıcalıklı bir yer açmıştır.

Bu çalışmada, Uygur harfli Oğuz Kağan Destanı yeniden okunmuş, anlamlandırılmış ve dillik özellikleri bakımından yorumlanmıştır. Bu çerçevede eldeki kitap; Metin, Aktarma, Notlar ve Dizin ana bölümlerinden oluşmaktadır. Metin kısmında her bir satırın transkripsiyonu ve transliterasyonu yapılmıştır. Aktarma kısmında metnin Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır. Metindeki her bir dillik ya da izaha muhtaç unsur Notlar kısmında ele alınmıştır. Dizin kısmında ise metindeki sözcük ve ibareler anlamlandırılmış ve sıralanmıştır.

Diđer akademik çalışmalarında olduğu gibi eldeki kitabın hazırlanış sürecinde de tavsiyeleriyle destek olan Hocam Prof. Dr. Dursun YILDIRIM'a teşekkürü bir borç bilirim. Bilhassa metindeki Moęolca sözcüklerin izahında yardım eden Doç. Dr. Bülent GÜL'e teşekkür ederim. Kitabın hazırlanış sürecinde, çeşitli kaynakların temini, kitabın tashihi ve bilgisayarda sıralanışında yardımlarını gördüğüm Arş. Gör. Kenan AZILI ve Arş. Gör. Buket Nur KIRMIZIGÜL'e teşekkür ederim. Eşim Esin ve oğlum Orkun Kutay da her zaman yanımda oldular, destek verdiler, teşekkür ederim. Kutlug bolzun!

Feruh AĞCA

Eskişehir, 2016

İÇİNDEKİLER

0. GİRİŞ

- 0.1. Oğuz Kağan Destanı Hakkında / 1
 - 0.1.1 Destanın Adı / 1
 - 0.1.2 Oğuz Adı / 1
 - 0.1.3 OKD'nin Nüshaları / 1
- 0.2. Uygur Harfli Oğuz Kağan Destanı / 1
 - 0.2.1. Yazmanın Şekil Yapısı / 1
 - 0.2.1.1. Yazmanın Bulunduğu Yer / 1
 - 0.2.1.2. Yazmanın Özellikleri
 - 0.2.2. Yazmanın Muhtevası
- 0.3. Uygur Harfli OKD ile İlgili Çalışmalar
- 0.4. İzlenen Yol ve Yöntemler
- 0.5. OKD'ndeki Uygur Alfabetesi, Harf Çevrim ve Yazı Çevrim İşaretleri
- 0.6. Kısaltmalar ve İşaretler

I. UYGUR HARFLİ OĞUZ KAĞAN DESTANININ YAZIM VE DİLLİK ÖZELLİKLERİ

- 1.1. OKD'nin Yazım Özellikleri
 - 1.1.1. Ünlülerin Yazımı
 - 1.1.2. Ünsüzlerin Yazımı
- 1.2. OKD'nin Dillik Özellikleri
 - 1.2.1. Seslik Özellikler
 - 1.2.2. Biçimlik Özellikler
- 1.3. OKD'nin Söz Varlığı
- 1.4. OKD'nin Yazılış Tarihi ve Ait Olduğu Çevre

II. METİN (Transkripsiyon - Transliterasyon) / 1

III. AKTARMA / 1

IV. NOTLAR / 1

V. DİZİN / 1

VI. KISALTMA VE KAYNAKLAR / 1

VII. TIPKIBASIM / 1

